

Bosanski pašaluk, Postanak i upravna podjela, Djelo, Naučno društvo NR BiH, Odjeljenje istorisko-filoloških nauka, knj. 14, Sarajevo, 1959. Prikazi: Đurđev, B: POF, 10-11/1960—61, 303—306; Hadžijahić, M.: HZ, 15/1962, 305—309). Prav tako navaja Živković posamezna poglavja iz obsežnejših sintez kot samostojne bibliografske enote (npr. št. 1437: Šišić, Ferdo: Patareni ili Bogumli, Povijest Hrvata za kraljeva iz doma Arpadovića, Zagreb 1944, 128—156). Vprašanje je tudi, ali sodijo gesla iz enciklopedij v pregled bibliografije (npr. Dinić, Mihailo: Drijeva, Enciklopedija Jugoslavije, II, Zagreb 1965, 5). Namenoma sem se zadržal pri navajanju del Gregorja Čremošnika, kajti prav pri njih sem odkril veliko napak in nedoslednosti. Nerazumljivo se mi zdi, da avtor ni izkoristil analize celotnega Čremošnikovega dela, ki ga je tako pregledno dal Bogo Grafenauer v nekrologu. Živković namreč pod št. 37 citira ta nekrolog, ki je izšel v ZČ XII-XIII, 1958/59, str. 313—325.

Živković je dodal na koncu knjige register kratic revij, periodičnih publikacij in institucij; tematski register, avtorski register ter register osebnih imen in krajev. Uvodna beseda in sklepna beseda sta prevedeni v nemščino. Delo, ki ga je opravil P. Živković, je koristno in bo služilo mnogim raziskovalcem zgodovine Bosne pri njihovem delu. Je pa velika škoda, da se avtor ni lotil dela bolj odgovorno in z večjo mero kritičnosti. Prav tako bi moral izdelati drugačen, sodobnejši koncept bibliografije, ki bi raziskovalcu nudila več, kot bo lahko dobil iz objavljenega dela. Škoda za zamujeno priložnost!

Ignacij Voje

Smole Majda, **Vicedomski urad za Kranjsko, 13. stol. — 1747**, I. del: Cerkevne zadeve. Lit. A — F (Publikacije arhiva SR Slovenije, Inventarji, Serija Arhivi državnih in samoupravnih organov in oblastev, zvezek 4), Ljubljana 1985, 315 strani.

Človeku, ki ga zanima preteklost, je arhivsko gradivo, ki se kopiči v arhivskih skladiščih, vedno vzbujalo spoštovanje, obenem pa razvnelo njegovo radovednost, kaj se pravzaprav v tem gradivu nahaja. Pot od spoštljive radovednosti do kritičnega spoznanja sporočila, ki nam ga nudi določeno arhivsko gradivo, pa je često dolga in naporna, ter zahteva včasih tudi več let trdega dela. To je verjetno okusila pri svojem delu tudi višji arhivski svetnik in dipl. zgodovinarica Majda Smole, ko se je v Arhivu Slovenije soočila z obsežnim gradivom vicedomskega arhiva. Iz opombe 16 na str. XI namreč zvemo, da gradivo tega fonda obsega kar 36 tm (tekočih metrov).

V veliki meri neurejeno gradivo vicedomskega arhiva sta Kristijan Viljem Heil in Franc Pirschl pri urejanju leta 1754 razdelila v splošne in deželnozborske spise. Splošne spise je nato Heil razdelil v štiri nadaljnje oddelke: ecclesiastica, cameralia, mitninske zadeve in publica-politica. V pričujočem delu je avtorica izdelala inventarni popis za prvi oddelek tega gradiva z naslovom ecclesiastica. Škoda, da ni navedla še, koliko gradiva obsega ta del fonda, kakšno ogromno delo pa je opravila, pove že podatek, da obsega njen tipkopis v celoti 2130 strani (X). V knjigi, ki jo imamo pred seboj, je, seveda objavljeno le del njenega rokopisa. Upamo, da bo Arhiv Slovenije zmožem v doglednem času objaviti še preostali del.

Knjiga je razdeljena na šest poglavij, ki so v skladu s Heilovim repertorijem označena s črkami od A do F. Poglavja vsebinsko niso enotna, zato so uporabniku v veliko pomoč kazala oseb (275—294), krajev (295—300) in stvari (301—315) ter seveda konkordančno vsebinsko kazalo na začetku knjige (XIII—XV). Pri kazalu oseb velja posebej pohvaliti, da je skorajda vedno naveden tudi poklic ali služba dotične osebe, pri kranjskih vicedomih in ljubljanskih škofih pa celo letnica njihovega vladanja.

Uvodni del knjige, z naslovom Zgodovinski oris je razmeroma kratek (V—XII), vendar poln dragocenih podatkov; ki uporabniku omogočajo prvo informacijo, s kakšno vrsto gradiva se v omenjenem fondu srečuje; da v njem ne bi iskal preveč, pa tudi ne premalo podatkov. Avtorica najprej pove, kaj je vicedomski urad bil. (vrhovni deželnoknežji finančni urad, V), poda celoten seznam vicedomov na Kranjskem od 1535 do 1746 (V), obred ustoličenja vicedoma ter njegove dolžnosti in pristojnosti (VI), predstavi njegove pomočnike (VII), podrobneje spregovori o nastanku in nič kaj rožnati usodi arhivskega gradiva vicedomskega urada (VII—VIII), Heilovi ureditvi gradiva in njegovem repertoriju (VIII—IX) ter svojem metodološkem postopku pri pripravi pričujočega inventarja (X).

Gradivo vicedomskega arhiva je odraz kompetenc svetne oblasti v cerkvenih zadevah. Težišče je na upravi temporalij in na problemih, ki so bila s temi vprašanji povezana. Ohranjeno gradivo nam nudi dragocen vpogled v politiko svetne oblasti do Cerkve. Cela vrsta dokumentov govori o posegih svetne oblasti tudi na izrazito notranje cerkveno področje. Ti dokumenti seveda razbijajo mit o »svobodi cerkve« in njenem vplivu »na krojenje državne politike«.

Pravo vrednost pričujočega inventarja zasluži človek že v uvodu, ko bere meto-dološko pojasnilo avtorice: »Za vsak spis je naveden odpošiljatelj, naslovljenec, da-tum, kolikor mogoče izčrpen povzetek, signatura po Heilovem repertoriju, stran in sedanja tehnična enota (škatla), ki jo označujejo številke ob robu. V povzetkih so zajeta imena krajev in oseb, ki jih spis omenja, razen če gre za urbar ali izredno zajeten sodni protokol, kajti pri nekaterih procesih je bilo zaslišanih tudi več sto prič; na to uporabnika povzetek opozarja. Združevanje razbitih zadev bodo uporabniku olajšala priložena kazala krajev, oseb in stvari; v teh kazalih je raziskovalec opo-zorjen tudi na podatke, ki niso zanimivi le za cerkveno zgodovino, ampak še z mnogih drugih vidikov, kar po Heilovem repertoriju ni razvidno. Dodano je tudi kazalo po Heilovem repertoriju za črke A—F; to gradivo namreč obsega pričujoči prvi zvezek.« Tako avtorica v uvodu (X).

Ti kratki povzetki, za katerimi se skriva veliko ur dela (avtorica je pač morala natančno prebrati vsak dokument posebej), so včasih naravnost provokativni. Že pri prvem (št. 1, str. 3) se npr. človek vpraša, zakaj govori uradno poročilo 7. julija 1736 o vizitaciji »domnevnega oglejskega patriarha na avstrijskem ozemlju na področju Gradiške«. Oglej ima namreč v tem času še zakonitega patriarha Daniela Delfina (1734—1751). Seveda nas sedaj zanima, kakšen dopis sta poslala v Gradec gradiški fiskal Brumatti in goriški deželni glavar grof Anton Rabatta. Ali se morda za izrazom »domnevni« že skriva politika vlade, ki je oglejski patriarhat obsodila na ukinitve in ga nato leta 1751 tudi dejansko ukinila? V tem pogledu bo pač potrebno natančno proučiti celotno dokumentacijo v tej zadevi.

Ker je bil vicedom v nekem pogledu tudi vrhovni deželnoknežji finančni raz-sodnik, so se nam v arhivu ohranile predvsem sporne zadeve (o nespornih ni bilo potrebno razpravljati). To mora seveda zgodovinar pri uporabi teh virov imeti abso-lutno pred očmi, da ne bi delal napačnih ali prenačlenjenih zaključkov.

Izredno dragoceni so tudi podatki o razširjenosti slovenskega jezika med plem-stvom na našem ozemlju. Celó vicedom, torej najvišja upravna oseba, je lahko postal samo nekdo, ki je dovolj dobro obvladal tudi slovenščino. Teh pričevanj bo po izjavi avtorice v naslednjih knjigah še več.

Že prvi zvezek nam odkriva tudi celo vrsto drobnih podatkov o življenjski poti posameznih osebnosti, ki so delovale na slovenskem ozemlju. Tako sem na primer našel točne letnice, kdaj je poznejši ljubljanski škof Leopold Petazzi postal gorenjski arhidiakon (str. 177, št. 8, 3—5) in kdaj je dobil naslov opata v Szeplaku (str. 178, št. 8, 5—3). Z gradivom vicedomskega arhiva bo vsekakor mogoče dopolniti podatke Slo-venskega biografskega leksikona.

Ze ti drobni podatki povedo, da bo pričujoči inventar postal neobhoden priročnik v roki slehernega zgodovinarja, ki se bo loteval vprašanj z omenjenega področja. Omogočal mu bo vpogled in hitrejši dostop do virov, ki govore o materialni plati cer-kve na Slovenskem in o politiki vlade do nje.

Ko avtorici z občudovanjem čestitamo za opravljeno delo, bi rad izrazil priznanje tudi Arhivu Slovenije, ki je nastanek tega dela omogočil in poskrbel, da ga lahko kot dragocen pripomoček pri svojem delu dobi v roke najširši krog strokovnih delavcev.

France M. Dolinar

Ivanocyjev simpozij v Rimu — september 1984. Slovenska bogoslovna akademija v Rimu. Rim 1985, 149 strani.

Po uspelem Slomškovem in Trinkovem simpoziju sta Slovenska bogoslovna aka-demija in Slovenik v Rimu septembra 1984 organizirala simpozij o Francu Ivanocyju — »apostolskemu možu in prekmurskemu narodnemu buditelju«, kot pravi v uvodu h knjigi Vilko Novak.

V uvodni besedi je Vilko Novak na nekaj straneh predstavil Ivanocyjev življenje-pis, predvsem pa avtorje, ki so že pisali o njem. To pisanje pa je pomenilo tudi pred-stavitve Ivanocyjevega rodnega Prekmurja in razmer, ki so tam vladale. Avtor je opozoril tudi na probleme, ki so jih imeli pri pripravah na ta simpozij nekateri re-ferenti. Precejšnje težave so se pokazale zlasti pri predstavitvi Ivanocyjevega slov-stvenega dela. Jože Smej je v referatu Ivanocyjeva življenjska pot najprej pojasnil nejasnosti pri priimku, potem pa predstavil njegova mlada leta in šolanje, ki je bilo podobno šolanju drugih nadarjenih otrok, ki so prihajali iz revnega okolja (pomoč sirotišnice, kasneje zasluzek z inštrukcijami). Študije na bogoslovni fakulteti je končal z odliko. Najprej je postal kaplan v Soboti, nato je služboval v sombotelskem bogo-slovnem semenišču, kjer je bil najprej izredni, nato pa redni profesor dogmatike. Kljub vsem častem in službam, ki jih je že dosegel, je leta 1888, ko je umrl stari ti-